

Byrådssak /21

Saksframstilling

Vår referanse: 2020/107999-1

Tildele gater og plasser navn etter kvinner - oppstart prosjekt

Hva saken gjelder:

Denne saken gjelder oppstart og organisering av et prosjekt for å realisere bystyrets vedtak i sak 144/18 om privat forslag fra Oddny Irene Miljeteig (SV) og Hilde Maria Boberg Andresen (SV) (nå representantforslag) vedrørende gatenavn og kvinnehistorie:

«Bystyret tiltrer forslaget om at kommunen skal øke antall gater og plasser som tildeles navn etter kvinner.

Bystyret kan ut fra dagens budsjettsituasjon ikke anbefale at det bestilles et kunstverk uten dekning i budsjett eller økonomiplan.

Aktuelle kandidater i gatenavnsaker utvides med Elsa Laula Renberg, Marie Monsen og Shilan Shorsh, i tillegg til de seks første kvinnelige kommunestyrerepresentantene i Bergen amt som her er omtalt:

- Julie Georgine Mohr (politisk uavhengig),
- Elisabeth Espenak (Avholdspartiet),
- Anna Steineger (Venstre),
- Signe Gullaksen (Arbeiderpartiet),
- Gina Heggelund (Konservative og Moderate)
- Marie Michelsen (Konservative og Moderate).

Bystyret vil innenfor rammene av en forsvarlig tildeling av navn på personer som er beskrevet i saken, følge opp forslagets intensjoner i behandling av navnesaker.»

Bakgrunnen for forslaget

Det bergenske gatebildet er i stor grad preget av gatenavn oppkalt etter menn. Viktige menn gjennom historien har fått mange gater i Bergen oppkalt etter seg. Det er dem vel unt. Men det er også mange kvinner som ikke har fått sin fortjente plass i det bergenske gatebildet ved å få gater, veier eller plasser oppkalt etter seg. Det er på tide å rette opp manndominansen i gatebildet!

Gjennom boken «Bergens små og store døtre – Kvinnehistoriske byvandring» har Elisabeth Aasen, Kari Hop Skiftesvik, og Bergen kvinnesaksforening gjort det mulig for bergensere, turister, og andre å få øynene opp for den mangfoldige kvinnehistorien som finnes i Bergens gater. Samtidig viser boken at kvinner er kraftig underrepresentert i bybildet, og at mange viktige pionerer er glemt.

Som en illustrasjon kan nevnes at fra 1996 til 2013 hadde kommunen vedtatt 11 gatenavn som kan knyttes til personer, 5 kvinner og 6 menn. De neste 5 årene var det 13 rene gatenavnsaker, derav 3 med personnavn. 1 kvinne (Inger Bang Lund) og 2 menn (Odd Frantzen og Shetlands-Larsen). Også kommunale bygg og anlegg kan vurderes i dette

prosjektet, siden det vil kunne åpne for bruk/tildeling av flere kvinnenavn. Til nå er Zinken Hopp skole og idrettshall gitt navn i tråd med bystyrets føring.

Beholdning føringer/forslag

I sak 114/18 omtalte byrådet at bruk av navn på tre "Stemmerettskvinner" var fremmet i forbindelse med et skriftlig spørsmål nr. 19 fra Tina Åsgård (SV) til KMBY 7.mars 2013. Dette gjaldt Fredrikke Marie Qvam, Gina Krog og Fernanda Nissen, og at disse betraktes som kandidater. For den fjerde, Camilla Collet, har en gate vært oppkalt etter henne siden 1916.

Videre har bystyret i sak 111/14, om «Privat forslag fra Oddny Irene Miljeteig (SV) vedr. å navngi promenade, gate eller plass etter Nelson Mandela» vedtatt denne føring for navnesaker:

Bergen bystyre mener at gatenavn og plasser i Bergen skal ved bruk av personer ved navngivning, oppkalles etter personer med tilknytning til Bergen.

Bystyret mente den gang at tilknytning til Bergen bør ligge til grunn ved bruk av navn til gater, i tilfeller hvor personen er fra andre steder enn Bergen og Norge.

Siden disse forhold ble nevnt i byrådets vurdering til bystyresak 144/18, vurderes de å fortsatt ha gyldighet.

Dersom ingen nye gater i Bergen kommune skal oppkalles etter menn inntil andelen kvinner er økt til et tilfredsstillende nivå, vil det være behov for flere navn enn de som er nevnt i denne saken. Våren 2018 inviterte daværende byrådsleder innbyggerne til å foreslå flere navn. Byråden foreslår at alle forslag som kom inn den gang vurderes i arbeidet med å øke antall gater og plasser som tildeles navn etter kvinner.

Kommunen mottar på årsbasis 2-3 forslag om nye navn på gater eller plasser fra lokale lag, foreninger, institusjoner eller interessegrupper. Disse har nesten uten unntak handlet om å bruke navn på (viktige) menn i byen. Byråden vil sørge for at alle som har fremmet slike forslag blir kjent med dette prosjektet, og at det åpnes for å heller foreslå et kvinnenavn, som så kan vurderes i «Prosjekt kvinnenavn».

Generelt om navnsetting

Det er ikke noe i lov som hindrer kommunen å oppkalle gater etter personer. Det finnes imidlertid en rekke kriterier for gode adressenavn bl.a. ut fra at de skal være varige og overleve omskiftninger. Bruk av personnavn krever spesiell varsomhet, og en bør unngå navn på levende personer. For det første bør handlingen underbygge den prestisjen de aktuelle personene vil få og i hvilken rekkefølge en slik ære skal tildeles. For det andre blir både standard, størrelse og kvalitet på den aktuelle navneobjekt knyttet til det aktuelle personnavnet. Ukritisk bruk av personnavn kan føre til at en ikke ivaretar selve hensikten med å hedre en person, men at resultatet blir det motsatte.

Det må fortsatt sikres at bruk av navn på personer ikke skjer tilfeldig. Navnesaker skal underbygge den prestisjen de aktuelle personene vil få og være til ære for vedkommende. I tillegg vil det fortsatt kunne skje navnsetting basert på lokale stedsnavn, eller begrep/ grupperinger som reflekterer etablert praksis i et geografisk område, for eksempel betegnelser på dyr, navn på forfattere eller kvinnenavn som kategori.

Byrådets vurdering og anbefaling

Gjennom historien har kvinner og andre marginaliserte gruppers viktige bidrag til samfunnet blitt usynliggjort og skjøvet til siden. Kvinnene som har kjempet mot samfunnets begrensninger for å kunne utmerke seg i vitenskapen, arbeidslivet, på kunst- og kulturfeltet, i akademia, kirke- og organisasjonslivet, finansverden og politikken har i mindre grad enn

menn blitt hedret for sine bragder, for eksempel gjennom å få gater oppkalt etter seg. Dette er det viktig å endre på, både for å korrigere en skjev fremstilling av historien, og for å sørge for at alle bergensere, uansett kjønn, kan kjenne seg igjen i og bli inspirert av persongalleriet som hedres i bybildet. Byrådet har tiltrådt forslaget om at kommunen skal øke antall gater og plasser i byen vår som tildeles navn etter kvinner, ved at *flere* kvinnenavn tas i bruk. I den sammenheng er allerede en rekke kvinner nevnt særskilt.

I løpet av ett kalenderår behandler byrådet normalt et begrenset antall saker om navnsetting av byrom og gater. Byråden vil derfor foreslå at kvinnenavn også skal vurderes i navnesaker for kommunens egne (ny-)anlegg, for eksempel sykehjem, skoler, barnehager, lekeplasser, parker eller idrettsanlegg. Her bør anleggseier etablere ny praksis i prosjektene og ta initiativ til sak om offisielt navn ved at navnesak bestilles, med forslag til navn.

Byråden foreslår at bystyrets vedtak om bruk av kvinnenavn, organiseres som et prosjekt, kalt «Prosjekt kvinnenavn». Rapport fra prosjektet skal legges fram for bystyret.

Plan- og bygningsetaten er fagetat for navnesaker og forbereder saken i tråd med stadnamnlova og tilhørende forskrift i form av fagnotat med etatens anbefaling for videre behandling og saksforberedelse for byrådet. Byrådet har myndighet til å vedta navn på kommunens egne bygg og anlegg med hjemmel i stedsnavnloven. Myndighet etter Lov om eigedomsregistrering (matrikkellova) til å bestemme utstrekning, og om det i det hele tatt skal være egen adresseparsell, er delegert til Plan- og bygningsetaten.

Normalt konsulterer kommunen Stadnamnkonsulenten for Vestlandet ved UiB, for å sikre at navnsetting harmonerer med lokale gårds- og stedsnavn. Når forslag til navn gjelder personer med en konkret historikk, kan det være aktuelt å involvere historikere og arkivarer for å sikre forsvarlig tildeling av navn på personer. I tillegg skal en representant fra organisasjoner som representerer likestillingsområdet inviteres inn i prosjektgruppen. Byantikvaren involveres for å ivareta koordinering med prosjektet «Skilting av historiske steder og kulturinstitusjoner i Bergen».

Fra år til år er det få saker der byrådet besluttet navn på nye gater og plasser. Det kan derfor være aktuelt å få vurdert om det er hjemmel for å helt endre adressenavn når transformasjon innebærer at området og gater blir helt endret.

Siden det i dag er en veldig stor overvekt av gater og plasser oppkalt etter menn, vil det ta lang tid å få en likevekt mellom gater og plasser som er oppkalt etter menn og kvinner. Andelen som er oppkalt etter navn har sin forklaring i historiens kjønnsroller. Byrådet vil derfor ikke navnsatte nye gater, plasser eller kommunale anlegg etter menn inntil kjønnsbalansen er betydelig bedret. Samtidig som det er ønskelig med en endring av fordelingen mellom kjønnene, bør en være tilbakeholden med å endre navn eller utstrekning på adresseparsell som er oppkalt etter en person, da dette kan fremstå som en «nedgradering» av hederen som med det ble gitt vedkommende. Det bør og utvises forsiktighet med å dele opp adresseparseller siden det vil ta lang tid å innarbeide nye navn f.eks i eksterne kartleverandører (GPS), i tillegg vil det i en overgangsperiode kunne utfordre lokalkunnskap hos nødetatene.

Det er ikke mulig for byrådet å angi noen tidsplan for bruk av nye navn/navnesaker i forbindelse med realisering av felt/områder (reguleringsplaner o.l). Her skal nevnes at fortetting som oftest skjer ved reguleringsplaner innenfor utbygde områder der gatenavn/ adresse allerede tildelt. Av nye store planer med gater og plasser der det kan utløses behov for flere nye gatenavn kan være Dokken og Grønnevikken, i tillegg til større områdeplaner i ytre bydeler.

Vedtakskompetanse:

Byrådets fullmakt § 2.4 Driftsansvar «Byrådet har ansvar og myndighet til å forestå den løpende drift av kommunens virksomhet», jfr b.sak 378/20. Saken følger opp bystyresak 144/18.

Byråd for klima, miljø og byutvikling innstiller til byrådet å fatte følgende vedtak:

1. For å øke antall gater, plasser og kommunale anlegg som tildeles navn etter kvinner etableres «Prosjekt kvinnenavn» i tråd med beskrivelse i saken.
2. Byrådet vil som hovedregel ikke navnsatte nye gater, plasser eller kommunale anlegg etter menn før kjønnsbalansen i navnsatte gater, plasser og kommunale anlegg er betydelig bedret.
3. Melding om vedtak sendes Bystyrets kontor.

Dato: 20. april 2021

Thor Haakon Bakke
Byråd for klima, miljø og byutvikling

Dokumentet er godkjent elektronisk.